

MATERIALE ARHEOLOGICE DE LA SIGHIȘOARA -"WIETENBERG", DIN COLECȚIA HALDENWANG, AFLATE ÎN DEPOZITUL MUZEULUI DIN SEBEȘ

Printre alte obiecte existente în depozitul Muzeului Sebeș, figurează și cele din colecția Karl Haldenwang, care reunește materiale arheologice strânse din mai multe localități: Bod, Brașov-"Dealul de Piatră" și Sighișoara-"Wietenberg".

În cele ce urmează ne-am propus să facem cunoscute materialele din această colecție provenite din așezarea de la Sighișoara, materiale care sunt inedite.

Karl Haldenwang (1864-1939), om de afaceri și colecționar sebeșan, pasionat de preistorie și etnografie, reușește să-și strângă, prin cumpărare sau săpături proprii, o bogată colecție arheologică și etnografică, răspândită azi în mai multe muzee ardelen: Sighișoara, Alba Iulia și Sebeș¹. În colecțiile ultimului muzeu menționat acestea au intrat la data de 21 octombrie 1958.

Piese arheologice, pe care le prezentăm, provin din așezarea preistorică de la Sighișoara-"Wietenberg" (Dealul Turcului), așezare cu două faze de locuire datând din epoca bronzului și Latène-ul dacic².

Pe baza caracteristicilor tipologice ale pieselor din această colecție (Pl.I-II), ele pot fi atribuite următoarelor epoci istorice:

Epocii bronzului îi aparține o roțiță de car (Pl.I/1), păstrată fragmentar, confecționată dintr-o ceramică relativ fină, având ca degresant nisip. Piesa prezintă o ardere bună, culoarea fiind roșie-cărămizie. Roțița în discuție face parte din categoria roților cu butuc pe ambele părți. Roțile cărucioarelor de lut sunt proprii tuturor culturilor epocii bronzului de pe teritoriul României, o densitate mai mare a acestor piese constatându-se în Transilvania, în arile culturilor Wietenberg, în primul rând, și Otomani³.

Roțile cărucioarelor nu sunt apanajul exclusiv al epocii bronzului, ele făcându-și apariția pe teritoriul țării noastre încă din eneolitic. Astfel, cele mai timpurii descoperiri de acest gen le cunoaștem din mediul gumelnițean la Tangâru și Căscioarele, din cel cucutenian la Bonțeși, în cadrul culturii Cernavoda I la Ulmeni, iar în mediul Coțofeni la Boarta și Țebea⁴.

Pe lângă tipurile de vase cunoscute în repertoriul de forme al culturii Wietenberg, au fost descoperite și piese ceramice cu destinații și utilizări aparte, produse de meșterii locali. Din această categorie fac parte și capacele⁵. Capacul din Pl.I/2 este confecționat dintr-o pastă semifină având în compoziție nisip. Partea superioară este conică și are două orificii verticale dispuse simetric, folosite probabil la prinderea capacului de vasul pe care-l acoperea. Această piesă poate fi încadrată după tipologia propusă de N. Boroffka în varianta H2c și, spre a da doar câteva exemple, amintim piesele similare de la Cetea, Derșida și Oarța de Sus⁶.

O altă categorie de piese sunt fusaiiolele. Celc provenite din colecția Haldenwang, sunt de două tipuri: plate și bitronconice. Cele mai simple sunt cele plate (Pl.I/4,5,13) care cel mai adesea sunt confecționate dintr-un perete de vas perforat. Cele din Pl.I/4 și 13 s-au păstrat fragmentar. Sunt confecționate dintr-o pastă grosieră având în compoziție nisip și pietricele, culoarea este cenușie. Spre

¹ Th. Streitfeld, *Colecționarii Hans Ungar și Karl Haldenwang*, în *Apulum*, XI, 1973, p. 873-877.

² V. Lazăr, *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, Târgu Mureș, Ed. Mureș, 1995, p.288.

³ Ch. Schuster, *Despre cărucioarele din lut ars din epoca bronzului de pe teritoriul României*, în *Thraco Dacica*, XVII. 1-2, 1996, p.119.

⁴ *Ibidem*, p. 120.

⁵ I. Andrișoiu, *Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*", *Bibliotheca Thracologica*, II, București, 1992, p.39.

⁶ N. Boroffka, *Die Wietenberg Kultur*, I, 1994, p. 164.

deosebire de acestea, piesa din Pl.I/5 este într-o stare de conservare bună, pasta din care este confecționată este fină, având în compoziție nisip, culoarea este roșu-cărămizie.

Un alt tip de fusaiole sunt cele bitronconice (Pl.I/7 și 15). Acestea prezintă o stare de conservare foarte bună, sunt confecționate dintr-o pastă fină care are în compoziție nisip și mică, arderea este uniformă, culoarea gălbuie sau cenușie. Toate aceste tipuri au bune analogii în majoritatea așezărilor aparținând culturii Wietenberg.

A patra categorie de piese o formează "capetele de băț" (Pl.I/3, 6, 9, 11, 12). Denumirea generică dată unor obiecte din ceramică, de diferite forme, asemănătoare fusaiolelor, dar spre deosebire de acestea ele nu sunt perforate complet. Diametrul lor variază între 3 și 6 cm⁷. Nu se cunoaște utilizarea acestor obiecte. Ele apar în așezări aparținând fazelor II-IV ale culturii Wietenberg și sunt apreciate ca fiind obiecte caracteristice pentru această cultură.

Capetele de băț de la Pl.I/3,6 au partea circulară inferioară cu pereții ușor aplecați spre interior, iar cea superioară bombată. Starea de conservare este bună, pasta din care sunt confecționate fină, arderea bună, culoarea roșu-cărămiziu. Aceste piese se încadrează după tipologia propusă de N. Boroffka în tipul T1c⁸ și au analogii în descoperirile similare de la Bont, Cetea, Cicău, Cluj-Napoca-"Str. Maxim Gorki", Livezile-"La izvorul Popii", Sângeorgiu de Pădure⁹ etc. Cele din Pl.I/9,11,12 au o formă tronconică și sunt confecționate dintr-o pastă semifină sau grosieră (în cazul celui din Pl.I/12), în compoziție au nisip și pietricele iar culoarea este cenușie. Acestea pot fi încadrate după tipologia lui N. Boroffka în tipul T1g¹⁰ cu analogii la Cetea, Cluj-Napoca -"Str. Maxim Gorki", Corvinești, Dersida, Feldioara, Iernut-"Hulpiști"¹¹ etc.

Tot epocii bronzului îi putem atribui și obiectele de silex (Pl. I/10,16, 17, 18), obiecte de diferite dimensiuni și foarte ascuțite. În ceea ce privește numărul de piese de silex din cultura Wietenberg, acesta este redus, limitându-se la răzuitoare (Pl.I/10, 16, 17), lame, nuclee (Pl.I/18) și așchi neregulate¹².

Materialul ceramic din colecția în discuție este restrâns numeric (Pl. II) și poate fi încadrat, fără posibilitatea unei diferențieri exacte, în fazele II și III ale culturii Wietenberg. În Pl II/3,7 avem două fragmente de străchini cu buza lobată. În cazul fragmentului de la poziția 7, lobul este mai accentuat. Pasta din care sunt confecționate este fină, are în compoziție nisip, este arsă uniform și are o culoare roșu-cărămiziu. Aceste două fragmente ceramice au bune analogii la Deva-"Cimitirul Ceangăilor"¹³. La poziția I avem o buză de castron, care prezintă o ușoară îngroșare a marginii exterioare. Sub buză există un ornament circular realizat prin adâncire. Pasta este fină, are în compoziție nisip, culoarea este brun-cenușie. Elocvente sunt fragmentele ceramice din Pl.II/2, 4, primul decorat cu o bandă orizontală, compusă din trei linii incizate sub care se desfășoară un ornament spiralic, și al doilea decorat cu benzi spiralice umplute cu incizii oblice. Fragmentul ceramic din Pl.II/6, este decorat cu o bandă umplută cu hașuri intersectate de incizii cu lungimi variabile sub unghiuri diferite (procedeu caracteristic fazelor II și III ale culturii Wietenberg cu prelungire în etapa finală¹⁴, iar din marginea dreaptă pornesc patru linii incizate. Pasta este fină, lustruită, are în compoziție nisip, arderea este uniformă iar culoarea brun-roșcată.

Epocii Hallstattiene îi putem atribui fragmentul ceramic din Pl.II/8, fragment ce aparține culturii Basarabi. Acesta provine dintr-o strachină de mici dimensiuni. Pasta este fină, bine lustruită, are în compoziție nisip, este bine arsă și are o culoare neagră. Decorul este incizat și apare sub forma unei benzi hașurate. Decorul este prezent și pe pereții interiori sub forma unor fragmente de spirală sau arce de cercuri concentrice. Toate inciziile prezintă urme de încrustație cu alb.

⁷ G. Rustoiu, *Tipologia capetelor de băț din România*, în BCSS, 1, 1995, p. 61.

⁸ N. Boroffka, *op.cit.*, II, p.7/3.

⁹ *Ibidem*, I, p.171.

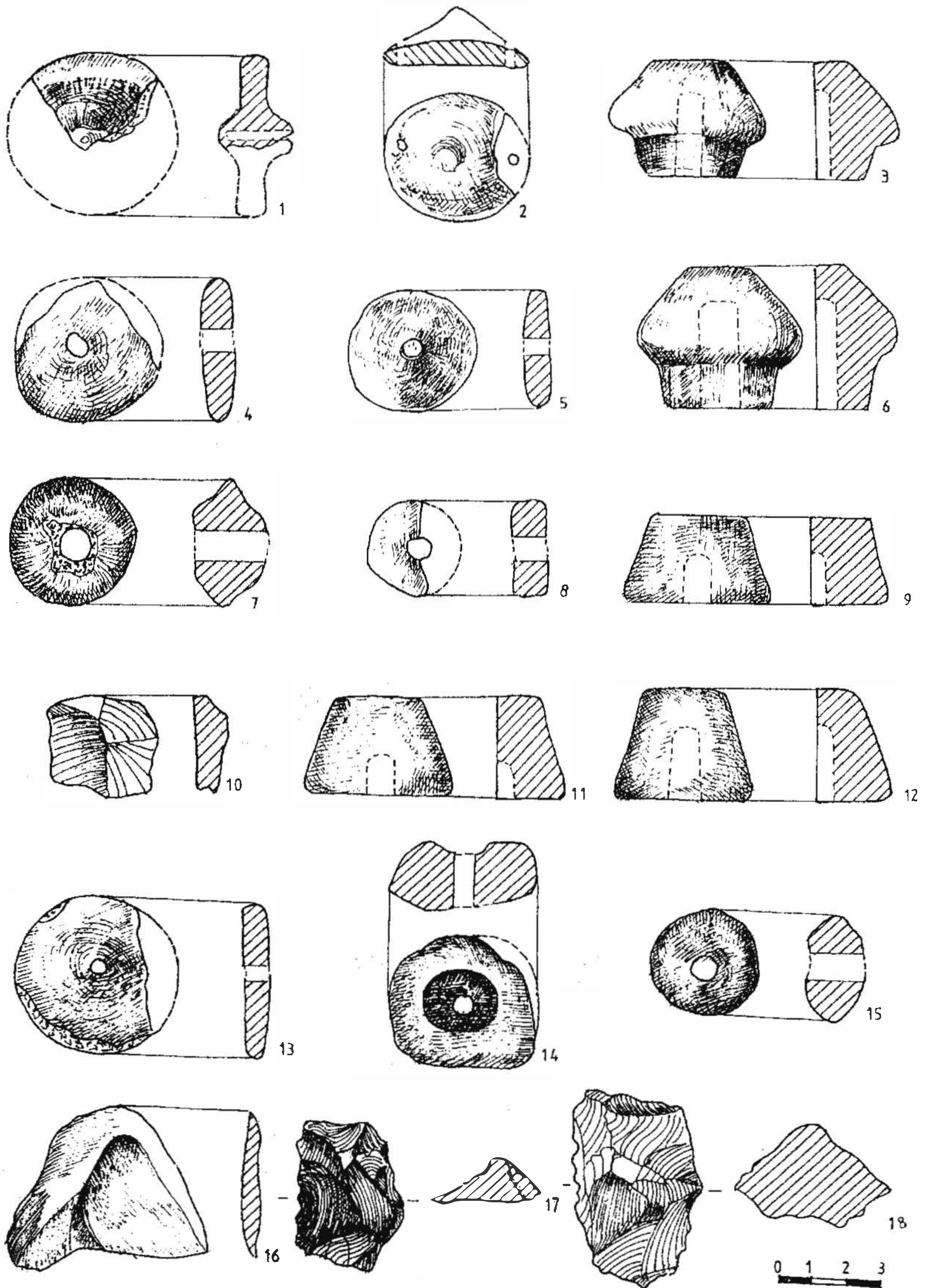
¹⁰ *Ibidem*, II, pl.7/7.

¹¹ *Ibidem*, I, p.171.

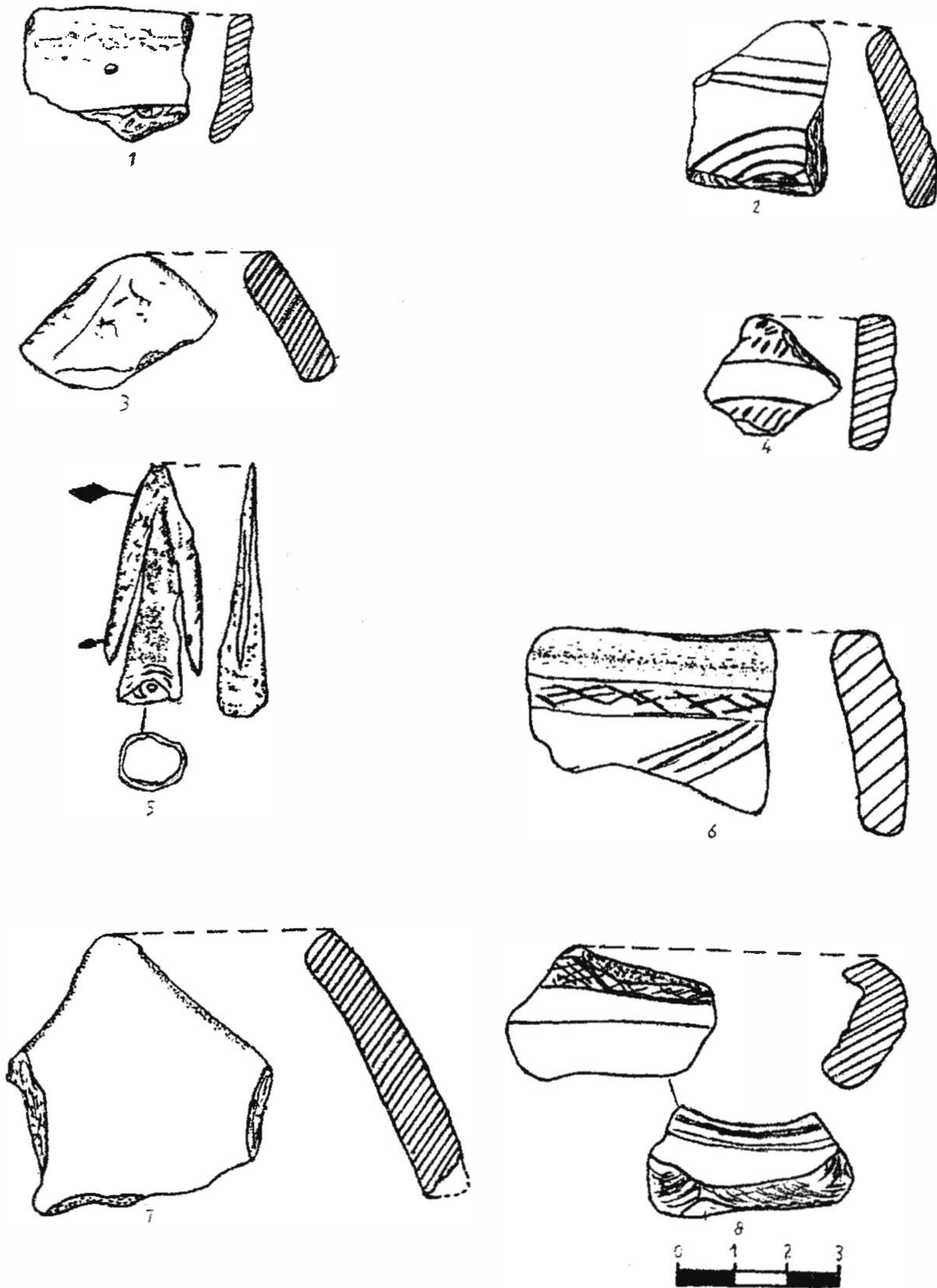
¹² I. Andrițoiu, *op.cit.*, p.44.

¹³ *Ibidem*, p.202, pl.34/5, 8.

¹⁴ *Ibidem*, p.40.

Pl.I

Pl. II

III. Latèn-ului dacic îi atribuim fusaiola din Pl.I/8, plată, păstrată fragmentar, confecționată din peretele unui vas, pasta este poroasă, are în compoziție nisip foarte fin, este arsă uniform și are o culoare brun-gălbuie.

Unei epoci pe care nu o putem preciza, îi atribuim vârful de săgeată din Pl.II/5. Starea de conservare este bună, confecționat din fier, are o lungime de 4,5 cm. Vârful, în secțiune, are o formă romboïdală, iar corpul propriu-zis este cilindric și prezintă un orificiu folosit la o mai bună fixare pe săgeată, cu ajutorul unui cui sau nit.

Lucrarea de față se vrea a fi o modestă contribuție la cunoașterea materialelor arheologice aflate în depozitul Muzeului din Sebeș, ale cărui colecții sunt în mare măsură nepublicate.

RADU TOTOIANU
Universitatea "1 Decembrie 1918"
Alba Iulia

**MATERIAUX ARCHÉOLOGIQUE DE SIGHIȘOARA - "WIETENBERG",
DANS LA COLLECTION HALDENWANG, TROUVÉS DANS LE DEPÔT DU MUSÉE DE SEBEȘ**

RÉSUMÉ

Dans la collection du Musée de Sebeș se trouvent des matériaux archéologique qui font partie de la collection du brasseur d'affaires et collectionnaire K. Haldenwang (1864 -1939), matériaux archéologiques provenus de plusieurs localités de Transylvanie: Bod, Brașov et Sighișoara.

A cause de l'importance d'établissement préhistorique de Sighișoara - "Wietenberg", les matériaux provenus d'ici ont été étudiés et font l'objet de cet article. Ceux-ci appartiennent en grand partie à l'âge du Bronze et à la culture Wietenberg, mais aussi à l'époque Hallstattienne et de Latène dacique.

EXPLICATION DES FIGURES

- Pl. I. 1- Roulette de chariot; 2 - couvercle; 3, 6, 9, 11, 12 - bouts du bâton; 4, 5, 7, 8, 13, 14, 15 - fusaioles; 10, 16, 17, 18 - des objets en pierre .
- Pl. II. 1-4, 6, 7 - céramique Wietenberg ; 8 - céramique Basarabi ; 5 - point de flèche en fer.